
Diego de Valera

Autor:

Data de publicació: 27-07-2021

Anar a la navegacióAnar a la cerca

Diego de Valera

Informació personal

naixement

1412

Cuenca (Espanya)

mort

1488

El Puerto de Santa Maria (Espanya)

nacionalitat

espanyol

Família

Pare

Alonso Chirino

Informació professional

ocupació

Historiador, poeta i escriptor

[edició de dades a Wikidata]

Diego de Valera (Conca, 1412 - El Puerto de Santa María, 1488), va ser un escriptor, guerrer, diplomàtic, humanista, traductor i historiador castellà, doncel de Joan II al servei del qual va lluitar contra els nassarís (1431), abans de començar el seu viatge per les ambaixades a Europa.

Entre les seves obres de caràcter polític-moral es troben *Defensa de les dones virtuoses*, *Mirall de veritable noblesa* (1441), *Tractat d'armes* (1458-1467), *Cerimonial de prínceps* (1462) i *Doctrinal dels Prínceps* (1475). També va escriure una sèrie d'epístoles destinades als Reis Catòlics i alguns poemes i obres històriques notables com la *Crònica als Reis Catòlics*.¹

biografia

La Crònica d'Espanya de Diego de Valera. Edició de 1487. BNE.

Diego de Valera va néixer el 1412, probablement a Conca² i va morir el 1487 o 1488 a El Puerto de Santa María. Forma part de la sèrie d'escriptors que van canviar les lletres i les armes. Pertanyent a la hidalgúia, reflecteix la tradició cavalleresca i militar, la política, la literatura i la diplomàcia.

Procedent d'una família de llinatges judeo-converses, el seu pare era Alonso Chirino, metge d'Enric III i Joan II. Des de molt jove va entrar al servei de Joan II i el 1429 va ser nomenat doncel del príncep Enric III. Aquí, en aquest període, és el seu primer contacte amb el món de les armes quan és nomenat, el 1435, cavaller.

A partir d'aquí, realitzarà una sèrie de viatges a l'estranger que influiran en el que després serà la seva vessant literària. Entre 1437 i 1438, va emprendre els dos primers; a França i Bohèmia. En aquest últim destí, va aprofitar les seves habilitats com a mediador havent d'amarar-se de llibres legals en llatí, cosa que li va donar coneixement intel·lectual i va acostar les cartes. Així va aconseguir intervenir entre el rei de Castella i el comte de Bohèmia.

El 1442, per ordre de Joan II, va ser enviat a visitar la reina de Dàcia, el rei d'Anglaterra i també el duc de Borgonya. Després va aprofitar per mostrar les seves habilitats militars, per exemple el 1443 en un famós passatge d'armes. El cronista Fernando de Pulgar filtrarà en les seues cròniques les gestes de Diego de Valera a l'estranger.

Ja el 1445, les fonts acorden col·locar-lo al costat de Joan II, definitivament al regne de Castella. Poc després, a principis de 1447, sent procurador a Conca i després d'intervenir en els tribunals amb breus discursos, va dirigir una carta al rei emfatitzant la necessitat de preservar la pau amb França. La carta va causar tal impacte que una còpia va ser presa en mans de Pedro de Estúñiga, que va enlluernar, per les habilitats de Valera, li va confiar l'educació del seu nét. Aquí comença una nova etapa en la qual juga com a tutor d'un jove noble. Al cap d'un any la mort sorprèn Joan II mentre s'instal·la a Sevilla.

La Crònica d'Espanya de Diego de Valera. Edició de 1493. BNE.

Poc després, es van establir vincles amistosos entre Valera i els comtes d'Haro, que el van portar al món de les lletres, sense desvincular-lo mai de les armes. A mitjan 1462 trobem a Diego de Valera com a corregidor a Palència segons una carta dirigida a Enric IV. Després de cinc anys, deixa el servei directe del rei per posar-se al servei de la casa de Medinaceli, per la qual cosa exercirà com a alcalde del Port de Santa Maria. Al mateix temps, durant aquests anys té lloc una guerra civil entre Enric IV i el seu germanastre Alfonso "El Inocente". Tant Diego de Valera com la família Medinaceli estaven al costat del príncep Don Alfonso, la qual cosa fa que Diego de Valera aparegui en un document datat el desembre d'aquest mateix any com a mestre del príncep Alfons. Passen els anys, i després de l'ascens al tron dels Reis Catòlics en 1474 Valera acabarà pertanyent al consell dels reis alternant aquest nou càrrec amb el d'alcalde del Port de Santa Maria, que mai va abandonar.

Les cartes que Diego de Valera va escriure als reis tracten diferents assumptes; des de la fiscalitat o el govern del regne, fins a la guerra de Granada. Algunes d'aquestes cartes van ser contestades pels mateixos reis, la qual cosa insinua la confiança i el respecte mutu que tenien. Va assumir el paper de mentor i assessor i la seva literatura es va convertir en un vincle amb el món. Va morir el 1488.³

Obres

L'obra de Diego de Valera és una font important per als regnats dels últims Trastámaras. Com a cronista va voler narrar els fets des de la seva pròpia individualitat i no segons el rang social, perquè, segons ell, tots els homes tenien dret a ser escoltats. En aquest sentit, les obres de Valera de caràcter històric, com Crónica abreviada (1482), Crónica de los Reyes Católicos (1927) i Memorial de diversas hazañas (1941), i també les moralistes, com Tratado en defensa de las virtuosas mujeres (1441), Tratado de las armas (1458-1467), Cerimonial de príncipes, Tratado de las epístolas, Providencia contra fortuna (1462), Doctrinal de príncipes (1475), etc., constituïa una defensa intrínseca de la veu dels menys escoltats.⁴ Aquesta veu havia de servir tant com a consell als monarques com per a la poca lectura per conèixer els esdeveniments que van tenir lloc als regnes i poder participar en assumptes públics. Les seves cròniques i tractats, que mancaven d'un mètode sistemàtic, van donar forma a una proposta original a partir de textos seleccionats d'altres autors o de fonts documentals amb les addicions derivades de la seva pròpia experiència. La mateixa elecció de gènere era una declaració de principis sobre la funció informativa que atorgava a la literatura i la finalitat de satisfer les necessitats educatives d'un públic. Valera va assumir així el paper de mentor aficionat, i sobre aquests principis que sostenien la seva aspiració de servir de nexa d'unió amb el món es va articular el seu estil senzill, directe i popular.⁴

Defensa de la Dona (1441) és un tractat breu que es desenvolupa a partir de quatre temes: 1) les dones són bones quan realment són dolentes, 2) les dones, que són febles, no poden resistir-se a temptacions, menys encara que els homes, 3) totes són adultes, almenys en el pensament, 4) dones virtuoses que ja no existeixen. Valera escriu sobre aquests quatre punts afirmant que són utilitzats pels homes (que l'autor anomena "maleïts") per parlar malament de les dones i, per refutar aquests arguments, utilitza diversos exemples en forma de notes a peu de pàgina. La seva font principal són les Dones Il·lustres de Giovanni Boccaccio.⁵

Cartes. Diego de Valera va escriure cartes amb el propòsit d'assessorar gairebé sempre nobles i cavallers amics seus, encara que de vegades també es comunicava amb els monarques. Un personatge i amic a qui dedica els dos tractats següents de consells temàtics intel·lectuals: Cerimonial de Prínceps i Tractat de Providència contra la Fortuna, és Juan Pacheco, marquès de Villena. L'autor decideix intercanviar correspondència amb el marquès per ajudar-lo, a causa del comportament luxuriós que practica i que l'envolta d'enemistats.

Exemple de les Epístoles de Diego de Valera.

Cerimonial dels Prínceps (1462). Aquest tractat va ser escrit per Valera quan Pacheco ja era marquès de Villena i era fidel a Enric IV. A causa de l'auge de diversos nobles al poder, com la nova posició adquirida per Miguel Lucas de Iranzo com a conestable de Castella, Pacheco està incòmode amb la possibilitat de quedar-se enrere a causa de nous

canvis en el panorama polític. Aquest nerviosisme porta al marquès de Villena a demanar consell al seu amic Diego de Valera. Així, Valera escriu un tractat sobre la noble jerarquia amb la intenció de tranquil·litzar Pacheco, situant l'oficina del marquès en un nivell superior al de conestable i duc.⁶

Tractat de Providència contra Fortuna. (publicat a Sevilla el 1502) Aquest escrit és més tard que el Cerimonial dels Prínceps i Valera l'escriu de la seva pròpia volició, amb l'objectiu d'aconsejar, una vegada més, al seu senyor Juan Pacheco. El contingut d'aquest tractat descriu el comportament que s'ha de tenir per evitar la mala fortuna.

Mirall de veritable noblesa [1] (1441). També conegut com a Tractat de Noblesa i Fidalguide. Dedicada a Joan II, rei de Castella. En ella, l'autor descriu quina per a ell és la veritable essència de l'aristocràcia, aporta algunes notícies de l'època i, tot i lamentar el declivi de la cavalleria medieval, informa sobre processos aristocràtics com, per exemple, com s'adquireixen i es perden armes. Això s'origina com a resposta a un debat que va néixer al segle XV a Castella, que parlava de com s'havia de definir realment la noblesa, amb les seves funcions, deures i prerrogatives. Aquesta controvèrsia va néixer de la rivalitat entre els nobles i la monarquia, així com del debat entre els conceptes de noblesa "sang" i noblesa "veritable". L'última, defensada per Diego de Valera, demostra la influència renaixentista en les primeres dècades dels Quatre-cents castellans, ja que la noblesa comença a definir-se segons la virtut i l'erudició clàssica.⁷ Tradicionalment, aquesta obra data de 1439-1441, encara que una altra hipòtesi suggereix que hauria de ser datada deu anys després, suposadament depenent dels escrits compostos després de la insurrecció de Toledo el 1449 contra els conversos. Avui està disponible al Fondo de manuscritos de Jesús Domínguez de Bordona.

Doctrinal dels Prínceps (1475). Emmarcat en el mateix tema que Mirall de la veritable noblesa, l'autor va dedicar aquesta obra a Ferran el Catòlic després de convertir-se en rei de Castella. Format per un pròleg i nou capítols, l'objectiu era ajudar els monarques a comportar-se com prínceps perfectes. Destaca, per tant, el seu alt contingut didàctic, i en ell Valera fa evident la seva condició d'assessor reial. Defensa la importància que els monarques estiguin envoltats de bons consellers, especialment gent gran, a qui valora per la seva saviesa i experiència. Ell mateix va escriure el Doctrinal entre 1475-1476, quan tenia uns setanta-tres anys. Utilitza la història per al seu adoctrinament: exemplificant amb governants de diferents llocs i temps, intenta traçar el camí que els Reis Catòlics han de seguir en el seu regnat, les actituds que haurien d'imitar i el que s'ha d'evitar.

També va escriure el Tractat d'Armes o dels rieptos i desafiaments, on revela el seu profund coneixement en heràldica. Segons Nicolás Antonio també va compondre una Història de la casa de Zúñiga. En vers també va escriure una Lletania i salms penitencials. I va traduir del francès l'Arbre de les Batalles. Algunes de les seves composicions poètiques estan incloses en el Cancionero de Stúñiga.

Llistat d'obres

Memorial de diverses gestes, pàg.

Cròniques

Memorial de diverses gestes

Crònica dels Reis Catòlics

Història de la casa de Zúñiga

Genealogia dels reis de França

Crònica d'Espanya (Sevilla: Alfonso del Puerto, 1482), molt reimpresa.

Tractat dels rieptos i desafiaments que entre els cavalleros i hijosdalgo estan acostumats hazer, segons els costums d'Espanya, França i Anglaterra, en la qualificació estan continguts quáles i cuántos són els casos de traïció i de menyspreu i las enseñas e cotas darmas, compost segons Ángel Gómez Moreno entre 1458 i 1467.

Preeminències i exempcions d'oficials d'armes

Defensa de mugeres virtuoses.

Tractat d'Exhortació i Acord de Pau
Doctrinal dels Prínceps (1469-10-08 a quo - 1488 ad quem?)

Obres literàries

Breviloquio de virtuts
Mirall de la veritable noblesa
Iletania
Salms penitencials
Songbook

Traduccions

Arbre de batalles, de l'Arbre des batailles d'Honor Bouvet (1345?-1405?)

Cartes

Providència contra Fortuna (Sevilla, 1502)
Cerimonial de prínceps València: Juan Viñao, c. 1517

Notes

? "Biografia de Diego de Valera". www.biografiasyvidas.com. Consultat el 27 de juny de 2017.
? Torres i Franco-Romero, Lucas de (1914). «Mosén Diego de Valera: Su vida y obras. Assaig biogràfic'. Butlletí de la Reial Acadèmia de la Història 64:50-83. Consultat el 29 juny 2017.
? A tot el món, Unybook. «Apuntes de alezeia: PROSA CABALLERESCA_EL CASO DE DIEGO DE VALERA. Literatura del segle XV (UCM) - Unybook.com». Unybook. Consultat el 27 de juny de 2017.
? Saltar a: a grup sanguini "Biografia de Diego de Valera". www.biografiasyvidas.com. Consultat el 29 juny 2017.
? Archer, Robert (2001). Misogínia i defensa de la dona: antologia de textos medievals. Universitat de València. 9788437618807 ISBN . Consultat el 27 de juny de 2017.
? «L'epistolari de Diego de Valera: consell i consol per al marquès de Villena (ca. 1445-1465) (Descàrrega en PDF disponible)". ResearchGate . Consultat el 27 de juny de 2017.
? Peters Jr., Michael F. (2020). "Virtut, noblesa i bé públic: 'de vera nobilitate' i humanisme espanyol a 'Espejo de verdadera nobleza' de Diego de Valera. Lemir 24.

Fonts

Diccionario de literatura española, Madrid: Revista de Occidente, 1964.

bibliografia

Valera, Diego de, La Cronica de España / abreuviada ... pel mossèn Diego de Valera. En el nobilissima & ciutat molt lleial d[e] Seuilla : per Jacobo Cromberger ... , 1517.
Valera, Diego de, La coronica de España abreujada per ma[n]dado de la muy poderosa Señora doña Ysabel Reyna de Castilla, [et]c / [per Mosen Diego de Valera], Fue impressa ... a la ... Ciutat de Sevilla : a les cases de Juan Cromberger 1552 (1553).
Valera, Diego de, La chronica de España abreuviada por ma[n]dado de la muy poderosa señora doña Ysabel reyna de Castilla. Seuilla : a la casa de Sebastià Trugillo ... , 1562.
Valera, Diego de, La Chronica de España abreujada per ma[n]dado de... Doña Isabel Reyna de Castilla. Seuilla : A la casa de Sebastià Trugillo, 1567.
Valera, Diego de, Epístoles de Mosén Diego de Valera : enbiadas [sic] en diferents èpoques i a diferents persones : publicar-les juntament amb altres cinc tractats d'un mateix autor en diferents matèries. Societat Madrilena de Bibliòfils Espanyols, 1878
Valera, Diego de, La crónica de los Reyes Católicos / de Mosén Diego de Valera ; estudi preliminar... per Emilio Hardisson i Pizarroso. La Laguna : Institut d'Estudis Canaris, 1934
Carriazo, J. de M., Memorial de diverses gestes : crònica d'Enric IV / ordenada per Mosén Diego de Valera ; editat i estudiat per Juan de Mata Carriazo. Madrid : Espasa Calp, 1941.
Valera, Diego de, Lecciones al Rey Católico : el Doctrinal de príncipes de Mosén Diego de Valera / Juan de M. Carriazo Arroquia [pr. i ed.lit.]. Sevilla : Escola d'Estudis Hispanoamericans, 1956.

Valera, Diego de, Tractat en defensa de les dones virtuoses / Diego de Valera ; edició, estudi i notes de Ma Angeles Suz Ruiz; pròleg de Francisco López Estrada. Madrid El Archipiélago, 1983.

Valera, Diego de, Text i concordances de la "Defensa de virtuossas mugeres" de Mosén Diego de Valera (MS. 1341 de la Biblioteca Nacional / edició de Mª Isabel Montoya Ramírez. Madison : Seminari Hispà d'Estudis Medievals, 1992.

Valera, Diego de, Doctrinal de príncipes / [Diego de Valera] ; introducció de Mercedes Dexeus. Madrid : Singular , 1995

Nicasio Salvador, Miguel; Moya García, Cristina, La literatura en la época de los Reyes Católicos 2008

Valera, Diego de (1412?-1488?), Defensa de virtuosas mujeres [Texte imprimé / Diego de Valera ; edizione critica, saggio introduttivo e note di Federica Accorsi. Pisa : ETS , policia. 2009.

Moya García, Cristina (ed.), Mosén Diego de Valera: Entre Las Armas y Las Letras Tamesis, 2014

Moya García, Cristina, Edición y estudio de la «Valeriana»: ("Crónica abreviada de España" de Mosén Diego de Valera), Madrid : Fundación Universitaria Española, 2009.

Textos i concordances del Tractat dels rieptos i desafios ; Cerimonial de prínceps : (València ca. 1500? i ca. 1510?) / editat per Gonzalo Aguila Escobar. Nova York : Seminari Hispànic d'Estudis Medievals, 2003

Peters Jr., Michael F., 2020. "Virtut, noblesa i bé públic: 'de vera nobilitate' i humanisme espanyol a l'Espejo de verdadera nobleza de Diego de Valera" https://www.academia.edu/44147096/Virtue_Nobility_and_the_Public_Good_de_vera_nobilitate_and_Spanish_Humanism_in_Diego_de_Valera_s_Espejo_de_verdadera_nobleza_

Enllaços externs

Obres digitalitzades de Diego de Valera a la Biblioteca Digital Hispànica de la Biblioteca Nacional d'Espanya

Biografia i vides.

Simonetta Scandellari, Universitat de Ferrara: Mosén Diego de Valera i els consells als prínceps